

Kunskap och auktoritet ger tränaren makt

Det är i första hand kunnande, kompetens och den erkända rätten att bestämma som ger tränaren makt, inte rollen som förebild eller spelarnas rädsla för bestraffning eller strävan efter beröm. Det visar en ny avhandling vid Göteborgs universitet.

– Spelare som oftare gör som tränaren vill för att de ser tränaren som kompetent och kunnig är mer nöjda med, och influerade av, sin tränare. De spelarna tränar också med högre kvalitet och har en större tilltro till lagets förmåga, säger **Pär Rylander**, avhandlingens författare.

Tränare anses allmänt ha stor betydelse för idrottsutövares prestationer och upplevelser av sitt idrottande. Trots det är det närmast outforskat vad det är som gör tränares stora påverkan och inflytande möjligt. I avhandlingen undersöker Pär Rylander fem faktorer, de så kallade maktbaserna, som möjliggör tränarens makt och inflytande inom tre olika lagidrotter:

- **Expertmakt:** Att tränaren uppfattas som kunnig och kompetent, det vill säga ”vet bäst”.
- **Legitim makt:** Att tränaren uppfattas ha rätt att bestämma utifrån den roll eller position som han/hon innehar.
- **Referensmakt:** Att tränaren uppfattas som en förebild och någon som spelarna vill efterlikna.
- **Bestraffningsmakt:** Att tränaren kan bestraffa spelarna om de inte gör som han/hon vill.
- **Belöningsmakt:** Att tränaren kan belöna spelarna om de gör som han/hon vill.

Med hjälp av enkätsvar från cirka 820 spelare på elit- och breddnivå inom lagidrotterna fotboll, handboll och innebandy undersöker Pär Rylander vilken eller vilka av maktbaserna spelarna oftast ser som anledning till att göra som tränaren vill. Han granskar även om det finns något samband mellan olika egenskaper hos spelarna och varför de gör som tränaren vill. Vidare studerar han sambandet mellan maktbaserna och tränarskapseffektivitet. Resultaten visar att spelarna främst ser tränarens kunskap och auktoritetsposition som anledning till att ställa upp på det tränaren vill, de två förstnämnda maktbaserna. Detta följs av tränarens belönings-, bestraffnings-, och referensmakt. Det framkommer även att det finns samband mellan olika egenskaper hos spelarna och varför de gjorde så som tränaren vill.

– Till exempel ser kvinnliga spelare, i högre grad än manliga spelare, oftare tränarens kunskap som anledning att följa tränarens intentioner. Spelare som mer sällan är med i lagens förstauppställningar gör oftare som tränaren vill för att undvika bestraffning eller på grund av tränarens legitima makt.

Ålder är dock den egenskap som genomgående har störst betydelse. Ju äldre spelarna är, desto mindre viktig är tränarens roll som förebild, tränarens kunnande, eller förmågan att belöna och bestraffa för att tränaren får sin vilja igenom.

– Maktbaserna är även starkt relaterade till tränarskapseffektivitet, som den mäts i studien. Främst är expertmakt starkt förknippat med positiva konsekvenser för spelarna. På ett övergripande plan visar resultaten att det inte bara är vad spelarna gör under träningar, utan även varför de gör det, som förefaller vara av betydelse för att uppnå en miljö där spelare utvecklas och trivs, säger Pär Rylander.

Läs avhandlingen: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/36884>

För mer information:

Pär Rylander, e-post: par.rylander@gu.se, tel:031-786 2099, 0702-21 07 53

Pär Rylander lägger fram sin avhandling *Tränarens makt över spelare i lagidrotter – sett ur French och Ravens maktbasteori* vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap, Göteborgs

universitet.

Disputationen sker fredagen den 7 november klockan 13.00 i Margareta Huitfeldts auditorium, Pedagogen hus C, Läroverksgatan 5, Göteborg